

YAPIDA DENETİM YASASI

Fatma ÇÖLAŞAN

Ülkemizde, Adana ve Dinar depremleri ile Karadeniz sel felaketlerinden sonra yeni yeni konuşulmaya başlanan "bağımsız denetim" konusu, Marmara depreminden sonra devletin gündemine iyice yerleşti ve "halk hazır-meclis hazır, hemen bir yasa hazırlansın" telaşıyla, dünyadaki örnekleri hiç incelenmeden, ehliyetli kişilere sorulmadan, konunun tüm ilgilileri ile tartışılmadan bir büyük icat yapıldı. Bu büyük "Türk icadının" mimari Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yüksek Fen Kurulu, danışmanlık ise İNTES'e (İnşaat-Tesisat İşverenleri Sendikası) ait. İNTES, 1804 yılında uygulamaya konulmuş olan ve halen Fransa'nın kendisinin bile kurtulmaya çalıştığı, gelişmiş ülke örnekleri içinde en kötü sonuçlar alınmış olan "Fransız Sistemi"ni Türkiye'ye layık buldu ve bunu ülkemize armağan etti. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yetkilileri de ayrıca eklemeler ve düzeltmeler yapınca ortaya Fransız sistemi bile olmayan tuhaf bir sistem çıktı. Öyle bir sistem ki, uygulanması zaten mümkün değil, ama asıl içimizi sızlatan Türkiye'ye yine zaman kaybettirilmesi, Türkiye'nin yine geri bırakılması.

Denetim şirketi uygulamaları başka ülkelerde de var. Örneğin İngiltere'de denetim şirketi; mühendis olmayan, tekniker – teknisyen kökenli kişilerin çalıştığı ve yapıların sadece güvenliğini kontrol eden kuruluşlar. Güvenlik iki alanda aranıyor; sağlık ve sağlık. Denetim şirketleri yapım işleri bittikten sonra sadece bu iki konu için bir check-list doldurarak kullanma izni veriyorlar. Yapının "kaliteli" olmasından sorumlu

Fatma ÇÖLAŞAN

1949 yılında doğdu. 1968 yılında TED Ankara Koleji'ni, 1974 yılında ODTÜ Makina Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi. 1979 yılına kadar özel sektör ve kamu sektöründe mühendis olarak çalıştı. 1979 yılında GEN-TES Müh. Ltd. Şti'nin kurucu ortağı oldu. 1990 yılında multi-disiplinli mühendislik/mimarlık şirketi olan ODTM A.Ş.'nin kurucu ortakları arasında yer aldı. Halen GEN-TES ve ODTM'de yönetici olarak çalışmakta ve ayrıca HVAC konusunda mühendislik hizmeti vermektedir. Çölaşan 1996-2000 yılları arasında Türk Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği'nin Genel Başkanlığı'nı yapmıştır. Ayrıca halen, 1996'da seçildiği ve merkezi İsviçre'de bulunan FIDIC – Müşavir Mühendisler Uluslararası Federasyonu'nun Yönetim Kurulu üyeliğini sürdürmektedir.

asıl kuruluşlar ise, Profesyonel Sorumluluk Sigortası şemsiyesi altında çalışan Teknik Müşavirlik (Consultant) Şirketleri. Bu şirketler planlama çalışmaları, fizibilite etüdüleri, tasarım hizmetleri, ihale dökümanı hazırlama, müteahhit seçimi, proje yönetimi, inşaat kontrolluğu, işletmeye alma, teknik eğitim gibi konulardan sorumlular ve her işte bu görevlerin birini, birkaçını veya hepsini yerine getiriyorlar. Türkiye'de ise "müşavir" kelimesi kullanılmaması diye yıllardır özel gayret sarfeden çevreler (İhale Yasamız hala müşaviri müteahhit olarak adlandırmakta, bu yolla bağımsız müşavirlik müessesesi ortadan fiilen yok edilmektedir), bu defa da "denetim şirketi" adı altında yepyeni bir tarif yapmışlardır.

Resmi Gazete'de yayımlanan ve 10 Temmuz 2000 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülen Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, neleri içeriyor, kısaca göz atalım:

1- Özel yapıları kapsıyor (konutlar, özel iş merkezleri, özel hastaneler, özel okullar, özel spor tesisleri, özel alışveriş merkezleri, özel oteller-turistik tesisler vb.)

2- Kamu yapıları ile tek katlı ve 180 m²'den küçük özel yapıları kapsam dışı bırakıyor.

3- Binalar ve bunlara bağlı alt yapı tesislerini içeriyor; yol-köprü-baraj vb.gibi yapıları kararname dışında bırakıyor.

4- Yapı maliyetlerini serbest piyasa koşulları değil Bayındırlık ve İskan Bakanlığı saptıyor.

5- Teknik müşavirleri a) proje müellifi ve b) denetim şirketi olarak ikiye ayırıyor.

6- Uzmanlıkları,

7- Mali sorumluluk sigortası (profesyonel ve ya mesleki sorumluluk sigortası değil) adı altında bir tazminat sigortası tarif ediyor.

8- Yapı Denetim Şirketleri'nin sermayelerinin en az %51'inin uzman mühendis/mimarlar a ait olması öngörülüyor (%49'u için kısıtlama yok).

9- Denetim şirketlerini, mühendis-mimar sayısına göre 3 gruba ayırıyor ve denetleyebilecekleri yapı alanlarını buna göre sınırlandırıyor.

10- Sigorta şirketlerini denetim şirketlerini sigorta etmeye mecbur kılıyor.

11- Sigorta teminatının en az yapı maliyeti kadar olması koşulunu getiriyor.

12- Pilot alan uygulaması getirilmiş ve uygulama yoğunluğu gözönüne alındığında pilot bölge tüm ülkedeki özel yapıların yaklaşık %90'ını kapsıyor.

13- Yapı Denetim Şirketi hizmet bedelini, yapı maliyetinin % 4-8'i ile kısıtlıyor (Sigorta primi Yapı Denetim Şirketi tarafından ödenmek ve hizmet bedeline dahil olmak üzere).

Türk Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği (TMMMB), 1997 yılında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na yardımcı olmak üzere "Yapıda Kalite Tasarısı" adı altında bir çalışma başlattı. 8- Temmuz 1997'de zamanın Yüksek Fen Kurulu Başkanı Mahmut Okutan ve Kurul üyelerine Birlik merkezinde dünya uygulamalarını anlatan bir brifing verdi. Yine TMMMB, temsilcisi olduğu FIDIC'in (Müşavir Mühendisler Uluslararası Federasyonu), tüm gelişmiş ülkelerde uygulanan yapı denetimi ile ilgili dökümanlarını Bakanlık kullanımına sundu. Söz konusu kararnemenin doğru hazırlanmasını teminen 1997-2000 yılları arasında onlarca defa Bakanlık yetkililerini ziyaret etti, paneller düzenleyip konuyu tartışmaya açtı, dilekçeler verdi ve sonuç olarak çok az sayıda yanlışın düzeltilmesini sağlayabildi. Bugün gelinen noktadan, sadece ve sadece ülkemiz çıkarları doğrultusunda fikir üreten TMMMB, Türkiye adına son derece üzgündür ve en iyisini yapabilecek olduğu halde 170 üyesinin bir tanesi bile Yapı Denetimi Şirketi kurmak için başvuru-

1- Yapı Denetim Şirketleri yerine Bağımsız Teknik Müşavirlik Kuruluşları tarif edilmeli ve bunlardan Profesyonel Sorumluluk Sigortası altında çalışmaları istenmelidir.

2- Bayındırlık Bakanlığı veya benzer kamu kuruluşlarının belge vermesi önlenmeli, denetim işleyişi piyasa koşullarına, yani özel sektör kendi kendini kontrol edeceği şekle sokulmalıdır.

3- Sigorta şirketleri, müşavirlik şirketlerini sigorta edip etmemekte serbest bırakılmalıdır.

4- Tasarım denetim vb. gibi hizmetlerin bedelleri ve sigorta primleri devlet tarafından saptanmamalıdır.

5- Türk Mühendis ve Mimarları, eğitimleri ve deneyimlerinin elverdiği her konuda serbestçe çalışabilmeli, çalışmalarının sınırlarını sadece kendi yetenekleri çizmelidir.

6- "Uzman mühendislik/mimarlık" tarifi kaldırılmalı, yerine dünya uygulamaları paralelinde "Profesyonel" veya "Yetkin" mühendislik/mimarlık tanımlanmalıdır.

7- Tazminat sigortaları yerine, caydırıcılık içeren "sorumluluk sigortaları" konulmalıdır.

8- Teknik Müşavirlik Şirketlerinin %100 sermayesinin sadece teknik müşavirlikle uğraşan mühendis ve mimarların olması sağlanmalıdır.

9- Yeni yasa hazırlanırken Amerika, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Japonya, Avrupa ülkeleri örneklerinin incelenmesine vakit ayrılmalı ve konunun ilgililerine/yetkililerine kulak verilmelidir.

10- Yapı denetiminin; kendi kendilerini denetlemek üzere yola çıkılarak kurulan paravan şirketler tarafından veya meslek hayatları boyunca mesleklerini layıkıyla icra etmemiş emekliler tarafından üstlenilmesine engel olunmalıdır.

Yapılacak tek ve en kolay iş, gelişmiş ülke örneklerini taklit etmektir. Yeni "Türk icatları" yapmaya gerek yoktur, bu icatlar geçmişte de görüldüğü gibi bize hiçbir şey kazandırmamış, tam tersine vakit kaybetmemize ve gerilememize neden olmuştur.